

in svojo dušo, preizkuša sedanjo svojo moč in jo obrusi, da je še lepša, še svetlejša. Naj usoda udari ob njo, ob jeklo bo udarila!

In s spomini na lepe dni gre človek z glavo pokoncu, z jasnimi očmi, napetimi prsi in s stisnjenimi pestmi skozi težke in temne — še lepšim naproti...

Jožef Vandot:

V zagorskem miru.

11.

Stari pastir Močilež je prejavkal vse tisto jutro. Pri lesi je čakal Tilna in je govoril beketajočim ovcam, čudne besede. Naposled je prišel Tilen in je vihtel v roki dolgo palico. Močilež mu je stekel naproti in mu je zaklical že oddaleč: »O, da si le prišel, pobič! O, da si le prišel! V skrbem sem že bil — še dozdej ni unega zlomka nazaj. Sam Bog vedi, kje se potepa! — Pa ponoči je bilo hudo, oh, ponoči, Tilen! Kozarič je pel na planini, sam kozarič. Pel pa tako čudno. In nekdo je vpil tako žalostno ondi gori v skalovju. Rečem ti, nemara je bil sam zeleni —.« In stari pastir je odprl leso, da so se usule ovce iz staje. A še vedno je mrmral čudne besede. Njegov obraz je bil bolj naguban kakor druge dni. Hrbet se mu je bil upognil in z rokami je delal čudna znamenja.

Tilen je stopal za ovcami po strmem rebbru. Tik gor do skalovja je šel in se je vsedel ondi na kamen. Prijetno je ogrevalo solnce, ki se je smejalo s čisto jasnega neba. Tilen je gledal po zagorskem svetu, ki je dihal kroginokrog v mladem jutru. Vsepovsodi so drhteli solnčni žarki — po belem skalovju, po srebrnem snegu, po zelenih šumah in po tihih dolinicah. Le iz črnih globeli ondi pod snežniki se je dvigala para in se je vzpenjala ob strmih stenah. Toda prišla ni visoko. Že ob prvih snežiščih se je ustavila in se že razblinila v nič... Tilen je poslušal prijetno zvončkljanje živinskih zvoncev, ki se je razlegalo po vsej planini. Ničesar drugega se ni slišalo kroginokrog razen zamolklega šumenja gorskega potoka, ki je tekkel nekje ondi spodaj med gladkimi skalami. Mir je dihal skozi jutro, veliki zagorski mir... Odnekod pa je vendar prihajalo čudno, bolešno stokanje, da se je Tilen en hip prestrašil. Domislil se je besedi starega Močileža, in srce se mu je skrčilo. A tisto stokanje je postajalo razločnejše in obupnejše. Prihajalo je iz rušja, ki je rastlo pod navpično steno. Tilen je premagal strah, ki se ga je bil polastil v prvem trenutku. Pogumno je skočil skozi rušje do stene, odkoder je prihajalo tisto bolešno stokanje.

A hipoma je obstal in je zaklical. Noge so se mu pošibile, in od strahu se je stresel po vsem životu. Tik pred njim je ležal človek v mlaki krvi in obupno stokal, stokal... Tilen je stopil še bliže in se je sklonil nad revežem. Pogledal mu je v obraz in je zavpil: »Olipec!«

Nesrečnež je odprl s krvjo zalite oči in je pogledal. Spoznal je Tilna in se je stresnil. Nagloma je spet zaprl oči in je pričel hropsti. A Tilen je pokleknil k njemu in ga je začel klicati: »Olipec, oh, Olipec! Ali slišiš? Kaj se je pa zgodilo? Oh, odgovori, Olipec!« — A Olipec je imel trdo oči zaprte, in iz napol odprtih ust mu je prihajalo čudno hropenje in stokanje. Tilen je strmel in jokal vsled strahu in sočutja. Pozabil je na vse sovrašтво, ki ga je kuhal Olipec do njega. Pozabil je na obljubo, da obračuna z njim. Videl je pred sabo le ubogega trpina, ki leži sredi svoje krvi in trpi muke, grozne in dolge. Saj je videl, da je Olipcu obraz ves krvav. Iz široke, zevajoče rane onkraj senc mu še vedno curlja kri, curlja počasi, neprestano.

Tilen poklekne kraj njega in glasno zaihti. »Ali slišiš, Olipec?« ponavlja, in srce se mu kar trga. »Olipec, ali slišiš? Daj, odpri še enkrat oči in izpregovori samo eno besedico! Grem po vašega očeta... pa po zdravnika grem v dolino... Ali me slišiš, ljubi Olipec?«

Olipec je malo odprl oči in gledal potem dolgo, dolgo v dečkov obraz. Ustnice so se mu jele malo premikati, kakor bi hotel nekaj povedati. Po licu so mu pa pričele polzeti solze. Zganil je desnico; a zastokal je takoj boleстно... »Tilen,« je dahnil komaj slišno. »Padel sem s skalovja... Pobil sem se in nič več ne morem... Že snoči... Umrem, umrem... Bil sem izprijen in sem te sovražil. Tilen, odpusti vse...«

Tilen ga je držal za roko. »Saj nisem več hud nate. Po vašega očeta grem, Olipec. Ponesemo te lepo v kočo, in tam ozdraviš, Olipec, res ozdraviš. Pa bomo potem prijatelji, Olipec, bomo prijatelji!«

Olipec je zmajal z glavo. »Pri meni bodi, Tilen,« je zašepetal trdoma. »Povej našemu očetu in naši materi, da sem se kesal, hudo kesal... Zaslepljen sem bil zaradi tistih knjig in gosposkega človeka iz mesta. Pa 'Krvavi jezik'... Hotel sem k njemu. Pa sem lovil srne, da bi si prislužil, da bi mogel v Ameriko. Ukradel sem vašemu očetu puško, da bi streljal... Tilen, prosí očeta, naj mi odpusté... V skrinjici je ves denar, ves denar. Daj ga očetu, Tilen... Pa ne bodi hud name, Tilen! Naši materi reci, naj molijo zame. Vso noč sem jih klical... Bolí me, oh, kakó bolí! Po vsem životu... Bog me je kaznoval, ker sem bil sovražen. O, da bi mi odpustil moje grehe! Kesam se, Tilen... Glej, zagorski mir...«

Pastir je zaječal vsled divje bolečine, ki ga je zgrabila. Obraz se mu je skremžil, in napol je dvignil glavo. A hipoma je zdrknil nazaj. Odprl je usta in je lovil sapo. A v tistem hipu mu je izbruhnila kri. Telo se mu je krčevito streslo, in desnica se mu je dvignila.

»Mati!« je zavpil še enkrat s pojemajočim glasom. Desnica mu je zdrknila nazaj na kamenje. Pogledal je Tilna s prosečim pogledom -- in potem je onemel in se ni ganil več... Ves prestrašen je zrl Tilen nanj

in ni mogel razumeti, kaj se pravzaprav godi. — »Olipec, oh, Olipec!« je zaklical in je zajokal na glas. »Ali me nič več ne slišiš, Olipec?«

Prijel ga je za roko. A naglo jo je izpustil in je skočil na noge. Roka je bila že hladna kakor led. In tedaj je spoznal, da je Olipec mrtev. Prevzela ga je čudna groza, da je obstal kakor odrevenel. Hotel je zbežati; a ni mogel premakniti nog. S široko odprtimi očmi je strmel na mrtvega pastirja in se je tresel po vsem životu... A končno je le premagal svojo slabost. Snel je z glave klobuk. Zdrsnil je na kolena in je pričel moliti za rajnega. Solze so mu drsele po licih in padale v kri, sredi katere je ležal ubogi Olipec.

* * *

Dan je sinil preko zagorskega sveta, in vsa dolina se je prebudila in se je razveselila lepega dneva. Pogledal je dan tudi v gozdarjevo hišo v dolini. A Tilen se ga ni razveselil. Potrt je gledal skozi okno na vrt, kjer se je bliskala rosa v jutranjih žarkih. Njegov nahrbtnik je stal že pripravljen na mizi. A Tilen se ni ganil. Nepremično je strmel na vrt, in obraz mu je bil ves žalosten. Oj, danes gre zadnjikrat na planino. Še teden dni ostane tam gori — potem pa mora nazaj v mesto, v tisto pusto in žalostno mesto... Včeraj je bila nedelja, in včeraj je bil potožil materi vse. Potožil ji je, da ga je strah mesta, ker se boji, da tam lahko spet zboli. A tu v zagorskem svetu je tako lepo! Oj, tako zdrav bi bil tukaj in bi vriskal in pel — joj, samo vriskal in pel! A ondi — na tujem?...

Vstopila sta potem oče in mati, in molčé so zaužili zajtrk. Tilen je že vstal, da si oprta nahrbtnik. A tedaj se je namuznil gozdar in je izpregovoril, obenem pa je izvlekel iz žepa pismo. Tako je rekel gozdar: »Ali vidiš to pismo, Tilen? Ali veš, kdo ga je pisal? Nihče drugi nego ravnatelj vašega zavoda. Glej, obrnil sem se do njega zaradi tvoje bolezn. Pa mi piše zdaj in pravi, da je najbolje, če ne prideš več v mesto. Tam ni zrak zate. Lahko zboliš spet, in potem bo hudo! Tako mi piše, pa pravi, da mu je zelo žal, da si bil zelo nadarjen dečko. A zdravje je več vredno ko vse drugo... Pa sva govorila včeraj z materjo o tem. In sklenila sva, da boš moral ostati doma do drugega leta. A drugo leto te damo v gozdarsko šolo. Tam postaneš to, kar je tvoj oče. Malo bo sicer, a če boš zadovoljen, ti bo zadosti. Hvala Bogu, saj meni tudi ne manjka ničesar. Samo, da smo zdravi, pa je dobro. In zdrav boš v mojem stanu tudi ti, Tilen, to ti rečem«...

Tilen ni rekel ničesar. Samo zavrisnil je. Kakor da je na planini in ne doma v izbi. Samo zavrisnil je in objel v svoji veliki radosti očeta in mater. Sam potem ni vedel več, kako in kdaj je odšel od doma. Kar naenkrat se je znašel notri gori pod belimi snežniki. Lahko in radostno je spel po strmi gori proti planini. Vriskal je in peval, da je odmevalo in jekalo širomokrog po zagorskem miru. Samsebi se je čudil, da je prišel tako naglo na planino. Kar naenkrat je stal ondi gori, in Pavelč je prišel k njemu.

»Oh, Pavelč, oh, Pavelč!« je hitel Tilen in se je smejal. »Ti ne veš, Pavelč! Ti še ne veš, da ne pojdem več v mesto? Pavelč, oj, Pavelč! Ti še ne veš!« — In Tilen se je smejal in je pravil kar v eni sapi, kar mu je bil povedal davi oče. No, in Pavelč se je veselil z njim. Pavelč je pasel zdaj mesto Olipca na planini. Še vedno je bil žalosten zaradi bratove nesrečne smrti. A vendar se je veselil s Tilmom in mu je privoščil veselje. Pa sta govorila in še govorila in se veselila. Solnce je sijalo na njiju, in beli snežniki so se jima smehljali. A solnce je sijalo tudi gor na strmo skalovje visoko nad rušjem. Gor je sijalo, kjer je izdihnil nesrečni Olipec. Tam je visela na starem mecesnu bela deščica. A na deščici so bile črne črke, zapisane v spomin pastirčku Olipcu. In solnce je gledalo tiste črke. Beli snežniki so jih gledali, in zelena planina jih je gledala. Gorko je pa dehtelo sem od zelenih obronkov rdeče ravšje, in vseokrog je dihal molk in vonj in mir — veliki zagorski mir...

J. E. Bogomil:

Takile mojstri!

Oh, saj pravim no! Vse bo razbil!«

Tako so se hudovali Marinškova mama nad Jožkom. — »Pa pravi, da bo enkrat ure popravljaj! Razbijal in razdiral že, a ne popravljaj!«

Jožek je pa stal tačas na skrinji kakor upodobljena žalost, pa se oziral na tla, kamor je padla njegova ljubljena ura... Kako se je veselil, da jo bo nesel Tončkovemu Mihu v popravilo! Kar ni mogel dočakati, da bi prišli oče in jo sneli raz steno. Ko so šli mama v vežo, se je pa kar sam spravil nad uro — — no in sedaj! Ura potrta, mama se kregajo, in kaj šele bo, ko pridejo oče!

»Neroda nerodna! Doli se mi poberi in nesi jo hitro k Tončkovemu Mihu!«

Mama so bili res srditi, a obenem so hoteli nekoliko prikriti Jožkovo nerodnost pred strogim očetom. Saj so vedeli, da Jožek ni storil te nerodnosti iz hudobije.

Vesel odrine Jožek k Tončkovemu Mihu. Tam bi bil najrajši nočindan, in nočindan bi gledal, kako Miha popravlja ure. O, ko bi tudi on toliko znal, kolikor ve in zna Miha! Ali kar še ni, se lahko še zgodi. Česar Jožek danes še ne zna, bo pa znal čez pet, čez deset let.

Miha vzame v roko Jožkovo bolnico in jo pregleda s strokovnjaškim očesom.

»O, ni nič hudega! To bomo kmalu popravili. Takoj jo bova vzela v roke, da boš videl, kako se ta reč popravlja.«